

- 1 טור חושן משפט הלכות דיינים סימן יב
- 2 כתב הר"ר ישעיה מה שצריכין קנין דוקא במידי דמצי למיהדר ביה כגון אתן לך או במחול לך ותפיש שטרא אבל
- 3 במחול לך ולא תפיש שטרא אינה צריכה קנין וא"א הרא"ש ז"ל לא חילק:
- 4 ב"ח חושן משפט סימן יב אות (ט)
- 5 (ט) כתב הר"ר ישעיה וכו'. פירוש במחול לך ותפיש שטרא ס"ל להר"ר ישעיה דהלכה כבית שמאי (יבמות לח ב)
- 6 דשטר העומד לגבות כגבוי דמי כדעת רוב פוסקים וחשיב התובע מוחזק ודינו כאתן לך אבל במחול לך ולא תפיש
- 7 שטרא אינה צריכה קנין דדין מחילה על ידי הפשרנים כדין מחילה שאדם מוחל מעצמו בלא פשרנים:
- 8 ספר העיטור אות מ - מחילה דף נד טור ד
- 9 ומחילה שאינה דרך פשרה אינה צריכה קנין דלא מיחסרא משיכ' ואפי' אתם עדי ל"צ דלא אברי סהדי אלא לשקרי
- 10 ולשופר' דשטר' כתבי קנין אבל מחיל' שהיא דרך פשרה צריכה קנין אפי' משנים ומחילה שאינה צריכה קנין דוקא
- 11 למחילה דלית ליה משכון אבל אית ליה משכון מחילה בעיא קנין מדגרסינן בקידושין גבי עבד עברי שטר למה לי
- 12 ולימא ליה באפי תרי זיל ואמר רבא זאת אומרת עבד עברי גופו קנוי והרב שמחל על גרעונו אין גרעונו מוחל ש"מ
- 13 דאי לאו גופו קנוי מחילתא גרידתא היא וכי אמר ליה באפי תרי זיל סגי אבל היכא דגופו קנוי הוא גופו משכון ולא
- 14 מהני מחילה כדקאמרי דמחילה לא מהני היכא דאיכא משכון
- 15 חידושי הריטב"א מסכת קידושין דף טז עמוד א
- 16 אלא שטר שחרור למה לי שטרא לימא ליה באפי תרי זיל אמר רבה זאת אומרת עבד עברי גופו קנוי והרב שמחל
- 17 על גרעונו אין גרעונו מחול. פי' וקשיא לן היכי אמר דעבד עברי גופו קנוי דהא אית ליה יד לכל דבר ואין ידו כיד רבו
- 18 לא לגבי מציאה (ב"מ י"ב א') ועירוב (עירובין ע"ט ב') ופדיון מעשר (גיטין ס"ה א') דבכולן מזכה על ידו ולא בשום
- 19 מידי אחרונא, ואיכא למימר דאילו בעבד כנעני יש לרב בו שני קנינים קנין מעשה ידיו וקנין איסור שבו שאסור בבת
- 20 ישראל, ומשום קנין איסור שבו לא סגי ליה בדברים דלימא ליה זיל וצריך גט שחרור להתירו בבת ישראל דומיא
- 21 דגט אשה שצריכה גט להתיר איסור שבה ולא סגי לה בדברים, ולפיכך המפקיר עבדו אף על פי שיצא לחירות
- 22 ופקע מעשה ידיו צריך גט שחרור, וכן עבד כנעני הנמכר לגוי כשלא כתב עליו אוננו (גיטין מ"ג ב'), ומשום האי
- 23 טעמא נמי אמר רבה דבעבד עברי נמי הא איכא צד קנין הגוף דקנין איסור שבעודו עבד מותר בשפחה כנענית
- 24 ומפני קנין זה ודין איסור זה דרמי עליה בעודו עבד חשיב קנין הגוף להצריכו גט ולא סגי ליה בדברים, והשתא
- 25 דאתינן להכי כי אמרינן דלא נפיק בדברים היינו להפקיע קנין איסור זה לאסרו בשפחה אבל קנין מעשה ידיו פקע
- 26 בדברים והוה ליה דומיא דמפקיר עבדו שיצא לחירות וצריך גט שחרור, והוא הדין נמי שהמפקיר עבדו עברי יצא
- 27 לחירות וצריך גט שחרור.
- 28 מיהו התם בעבד כנעני הפקר הוא דמהני ליה להוציאו לחירות מיהת משום דכיון דאפקריה סילק ידו ורשותו ממנו
- 29 ויש לו יד לזכות בעצמו במעשה ידיו, אבל מחילה לא מהניא ליה אפילו להוציא לחירות דמחילה כמתנה הוא וכשם
- 30 שאין לו יד לזכות במתנה מיד רבו כך אין לו יד לזכות במחילה זו במעשה ידיו, אבל עבד עברי שמקבל מתנה מיד
- 31 רבו ויש לו יד זוכה נמי במעשה ידיו על ידי מחילה, (ולאמימר) [ולשמואל] דאמר התם במסכת גיטין (ל"ח א')
- 32 שהמפקיר עבד כנעני יצא לחירות ואינו צריך גט שחרור והוא הדין ודאי דאמר הכי בעבד עברי, אמר לך דהפקר
- 33 עדיף ממחילה דהפקר הוא ענין סלוק רשותו וזכותו לגמרי ופקע ביה אפילו קנין איסור שזוכה בו העבד בעצמו
- 34 לגמרי כאלו יצא על ידי כסף, אבל מחילה שהיא מתנה לא שייכא אלא בקנין מעשה ידיו, ואגב אורחין שמעינן
- 35 מהכא דמחילה אינה צריכה קנין, מיהו כשיש בה קנין הגוף כמלואו על המשכון לא סגי ליה במחילה כדכתיבנא לעיל
- 36 (ח' ב'), וכדבעינן למימר קמן (י"ט א' ד"ה וכו'), כך קבלתי פירוש שמועה זו מפי מורי רבינו נר"ו.

- 1 מחנה אפרים הלכות זכיה מהפקר סימן יא
- 2 המוחל לחבירו מה שחייב לו והלוה לא רצה במחילתו מהו דינו. וראיתי שדבר זה במחלוקת שנוי דלפי מ"ש התוס'
3 פ"ק דקדושין דף י"ט ד"ה אומר אדם לבתו קטנה צאי וקבלי קדושין דאפילו אי לית ליה זכיה לקטן גבי ייעוד דין
4 הוא שתזכה בשאר שאינה אלא מחילת שעבוד בעלמא ע"כ. נראה דס"ל דמחילה לא הוי הקנאה אלא סילוק
5 בעלמא וכמ"ש הרשב"א ז"ל בתשובה הביאה הב"י בח"מ סימן קצ"ה דלפ"ז יראה דזה שמחל לחברו מה שחייב לו
6 מעת שיצא מחילתו מפיו נסתלק שיעבודו ואפילו שלא נתרצה הלוה, אבל לפי מ"ש הריטב"א ז"ל משם רבו שם
7 בקידושין דף ט"ו ד"ה אמר רבא זאת אומרת עבד עברי גופו קנוי וכו' דהמחילה הויא הקנאה יע"ש א"כ כל שלא
8 רצה הלוה במחילתו לא זכה כיון שלא רצה לזכות. ומיהו עדיין איכא למימר דכל כה"ג דהויא הקנאה דממילא
9 אפילו בע"כ של לוח מהני והוי כאותה שאמרו גבי עבד כסף קבלת רבו גרמא לו יע"ש. ולפי סברת התוס' שכתבתי
10 נראה דהמוחל לחברו מה שחייב לו ובתוך כדי דיבור חזר בו לא מהני דמעתי שיצא מפיו המחילה זכה בה חבירו,
11 ומשום הכי אין חזרה בהקדש ואפילו תוך כדי דבור כמו שהוכחתי במקום אחר מדברי הירושלמי וטעמא משום
12 דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט:
- 13 ב"ח חושן משפט סימן יב אות א)
- 14 (א) דין שבאו לפניו שני בעלי דינין אחד רך וכו'. מימרא דריש לקיש פרק קמא דסנהדרין והכי גרסינן שמא
15 נתחייב חזק ונמצא חזק רודפו ופירש רש"י קשה בעל מריבה ומטריח דיינים. רודפו רודף את הדיין להפך
16 את הדין עכ"ל כלומר ואיכא זילותא לדיין. ומשמע אבל בשניהם חזקים אפילו קודם שישמע את דבריהם
17 חייב ליטפל בדינם דמצות עשה היא מדכתיב (ויקרא יט טו) בצדק תשפט עמיתך וליכא הכא חששא
18 דזילותא דאותו שיצא חייב יהא רודף להפך את הדין דכיון דבעל דין שכנגדו נמי חזק לא יניחנו להפך את
19 הדין וכך פסק בהגהות אשר"י משם האור זרוע (סנהדרין ס' ד) על פי ריב"א וה"ר שמשון בן אברהם
20 והוא על דרך פירוש רש"י:
- 21 ב"ח חושן משפט סימן יב אות א)
- 22 ולפי דקשיא לפירוש התוספות מאי איריא רך וקשה אפילו שניהם חזקים מכל מקום החייב יהא רודף לדיין להזיקו
23 ולהרגו תירצו דהשני היה מסייעו:
- 24 ב"ח חושן משפט סימן יב אות א)
- 25 וכ"כ הרמב"ם מיהו משמע מדבריו שכתב שלא יאמר איש פלוני רשע הוא שמא יהרוג את בני שמא ידליק את
26 גדישי שמא יקצץ נטיעותי דדוקא במוחזק שהוא רשע
- 27 ב"ח חושן משפט סימן יב אות א)
- 28 ומשמע דלפירוש רש"י דלא מיירי באדם רשע פשיטא דבעל דין רשע יכול להסתלק אף לאחר שידוע היאך הדין
29 נוטה דאין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש וספק סכנה או היזק ממון
- 30 ב"ח חושן משפט סימן יב אות א)
- 31 ומשמע דלפירוש רש"י דלא מיירי באדם רשע פשיטא דבעל דין רשע יכול להסתלק אף לאחר שידוע היאך הדין
32 נוטה דאין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש וספק סכנה או היזק ממון
- 33

- 1 ב"ח חושן משפט סימן יב אות (א)
- 2 כתב מהר"י וייל בסימן קנ"ז דנוהגים עכשיו שלא למחות בעוברי עבירה משום שיש סכנה בדבר שלא ימסרנו
3 למלכות. ואיכא לתמוה דבספרי מפורש דאפילו איכא חשש הריגה והפסד כל ממונא חייב להזדקק להם וברמב"ם
4 מפורש אפילו מוחזק לרשע וליכא למימר דסבירא ליה כפירוש רש"י דהא בתשובתו לא הזכיר פירוש רש"י אלא
5 הביא ראייה מדאמר בפרק עשרה יוחסין (קידושין עא א) ובדקו עד לסכנה ופירשו וכו'. ואפשר דמהר"י וייל מחלק
6 דהך דספרי אינו אלא בדין שבין אדם לחבירו התם הוא דחייב לשפוט בצדק ואפילו איכא חששא דספק נפשות
7 ואהא קאי לא תגורו אבל בעוברי עבירה שבין אדם למקום דחייבים אנחנו להוכיחם ממצות הוכח תוכיח (ויקרא יט
8 יז) יש להקל כיון דאיכא סכנה דגלוי לפנינו שלא יהיו מקבלים אלא אדרבה היו עומדים על גופינו ומאודינו ואפילו
9 הם מזידין יש לשתוק וכדכתב הסמ"ג בעשה י"א (צז ע"ג E). (ומשמע דאפילו ממונה לרבים כמו מהר"י וייל דהיה
10 ודאי ממונה לרבים ואפילו הכי אין למחות בעבירות שבין אדם למקום. אי נמי אין חילוק בין אדם לחבירו לבין אדם
11 למקום אלא בין דורות הראשונים לבני הגלות דקרא דלא תגורו אינו מדבר אלא בדאיכא חשש סכנה מבר ישראל
12 גופיה אפילו הוא רשע אבל כשיש חשש סכנה ממלכות על ידי מסירות דברי היזקא כתוא מכמר (ישעיה נא כ) כבר
13 למדנו (יומא פה ב) וחי בהם (ויקרא יח ה) ולא שימות בהם:
- 14 כתב הרמב"ם ואם היה ממונה לרבים חייב להזקק להם. ונראה דטעמא דכיון דמצות עשה למנות שופטים בין
15 בארץ בין בחוצה לארץ אם היה רשאי הממונה להיות שופט לרבים להסתלק מן הדין היכא דהאחד קשה או שניהם
16 קשים אם כן לא יהיה נמצא מי שיזדקק להם ויהיה כל דאלים גבר והיה העולם חרב כיון שאין כאן דין והילכך
17 הממונה לרבים חייב להזדקק להם דאם אינו ממונה לרבים יכול להסתלק כיון דאפשר שהדין יהיה לפני הממונה
18 לרבים ומשמע דאף לפירוש רש"י בממונה לרבים מודה דחייב להזדקק להם אפילו היכא דאיכא חששא דספק
19 נפשות אם לא היכא דאיכא חששא דמסירות כדכתב מהר"י וייל והא דכתב ב"י על שם הרשב"א דאף על פי
20 שהאחד איים לבית דין חייב להזדקק להם איירי בממונה לרבים צריך לפרש דלא היה לשם חששא דמלכות ולא
21 פליג אמהר"י וייל:
- 22 סמ"ע סימן יב ס"ק ב
- 23 [ב] ותדע להיכן הדין נוטה כו'. שנאמר [דברים א' י"ז] לא תגורו וגו' כי המשפט לאלהים הוא, ועיקר המשפט הוא
24 שעת גמר דין, וכן פירש רש"י על מ"ש [שמות י"ח כ"ב] ושפטו את העם בכל עת, דלמדו מיניה דגמר דין בלילה
25 כנ"ל בסימן ה', ושם כתבתי [סק"ז] דגם התוס' מודים דמ"ש ושפטו בכל עת דאגמר דין קאי, ומשו"ה מוקי נמי
26 למ"ש כי המשפט לאלקים הוא אגמר דין, וק"ל. ועיין מה שכתבתי עוד מזה לקמן בסוף סימן כ"ח [סקס"ג], וא"צ
27 לאריכת דברים שכתב בעיר שושן [סעיף א'] בזה:
- 28 ט"ז חושן משפט סימן יב
- 29 בטור סעיף א'. שנאמר לא תגורו כו'. בסמ"ע [סק"ב] פירש דיליף מדכתיב כי המשפט, ולשון משפט הוא גמר דין.
30 וא"א לומר כן, חדא, דהיה לו להתלמוד ולרבינו הטור (לזכור) [להזכיר] הך כי המשפט. ותו, דהא ב"י [סעיף א']
31 מביא תשובת רשב"א [ח"ב סי' שד"מ] על אחד שאיים לב"ד וכו', ועוד שא"כ יהא כל אדם עושה כן והתורה אמרה
32 ולא תגורו מפני איש. הרי בזה לא התחיל לטעון ואפ"ה כתוב שעובר על לא תגורו מפני איש, וא"כ הוא נגד הגמרא
33 [סנהדרין י' ע"ב] שאמרה דוקא אחר שיודע להיכן הדין נוטה. ע"כ נראה דעיקר לימוד הגמרא דלא שייך לומר לא
34 תגורו אלא על מי שהוא דיין, משום [ד]כל זמן שלא שמע או לא יודע היכן הדין נוטה אין שם דיין עליו, ולא שייך עליו
35 לא תגורו, אבל אם יודע נטיית הדין חל עליו שם דיין ועובר על לא תגורו, משום הכי בההיא דרשב"א שזכרנו דמיירי
36 במומחה לרבים כמ"ש הב"י, דכבר יש עליו שם דיין, ע"כ חל עליו לא תגורו בכל גווני וזה נכון:
- 37 שולחן ערוך חושן משפט הלכות דיינים סימן יב
- 38 ויש מי שכתב {ה} דמכל מקום נוהגין עכשיו (ב) <א> ג' [שלא למחות ב'] בעוברי עבירה, משום שיש סכנה בדבר,
39 שלא ימסרנו לאנסין (מהרי"ו).